

SİZCE TÜRKİYE’NİN BİR VERGİ SORUNU MU VAR ?

“Hayır, yok!”

Türkiye’de vergi sorunu gibi görünen durum aslında bu ülkenin vergi düzenini de belirleyen daha büyük, daha temel bir “ekonomi politik tercih”in “en doğal sonucu”.

Dolayısıyla vergi düzenini de şekillendiren bu “üst düzen ve tercihler” değişmeden, “alttan” bir şeyleri çok isterseniz de düzeltemezsiniz.

0 zaman, bu iddialı girişi hemen reddettirmemek için şimdiden, altını herkesin gözleri önünde olan bir konudan örnek ile dolduralım:

“Resmiyet” endişesinde olmaksızın söylersek Türkiye’de yaklaşık 10 milyon “sığınmacı” var mıdır?

-Evet vardır.

Bunların belirli bir “misafirlik”ten sonra bir gün aç duramayacaklarına göre bir biçimde ekonomiye katıldığı; düz işçilikten ticarethanesine kadar hayatın içinde olduğu gerçeğine itirazımız var mı?

-Yok tabii... Hatta bir eski bakan “Şu Suriyeliler giderse ekonomimiz çöker” demedi mi? Bizim iş “alem”imiz de buna sesli ya da sessiz kafa sallayarak hak vermedi mi?

Ekonomiyi sallayacak etkinlikte olduğuna inanıldığına göre, neredeyse ülke için artık yeni “Orta Direk!”

“Niye böyle?” dendiğinde yapılan açıklama, “fena mı işte; sigortasız çalışıyorlar, az paraya talim ediyorlar, gıkları çıkmıyor” gibi bir yanıt alınmıyor mu?

Bu arada vergi geliriyle ilgisi biraz zayıf ama “Afganlar

giderse hayvancılık çöker” diyeni de es geçmeyelim.

Şimdi bu durum, zaten bu göç öncesinde bile baş edemediğimiz “kayıtdışılık”ı bir de bu nedenle üçe beşe daha katlamadı mı?

-“Bak bunlar işçisinden esnafına tamamen kayıtdışı çalışıyor” dendiğinde, “resmiyet” sus pus olup “Ne yapalım onlar böyledir, idare ediyoruz” demiyor mu?

İşte sadece bu “kabul”den dolayı bile Türkiye’de sağlıklı bir vergi düzeni kurulması, “biz kurduk ama” denen sistemin beklendiği gibi yürümesi beklenemez. Çünkü bu anlayışta ortada, vergiciliğe de rengini de veren daha etkin ekonomi-politik “tercihler” vardır.

Haydi buna “tercih” demeyelim, ama en azından “teslimiyetler” ve “bu saatten sonraki mecburiyetler” vardır.

Peki böyle olunca “sırf vergicilik” açısından neler gelir başımıza?

-Ülkede “kayıtdışılık” artık zaptedilemez ölçülere ulaşır.

Hadi kısa bir hesap yapalım:

Örneğin 2 milyon Suriyeliye, 12 ayda sadece 15’er bin lira aylık ödeyebilmek için, bizim işverenlerimiz yılda $(2.000.000 \times 15.000 \times 12 =)$ 360 milyar lira (11 milyar dolar) kadar parayı açıktan “kazanmak” zorundadır.

Türkiye genelinde işletmelerin ortalama karlılığını %20 kabul ederseniz, bu kadar kazancı sağlayacak olan açıktan hasılat, tam $(360 \text{ milyar} \times 5 =)$ 1,8 trilyon liradır (yani 55,3 milyar dolar).

Çünkü, ancak bu kadar açıktan satışla bu açıktan ödenecek parayı ortaya çıkarabilirsiniz.

Peki, işletme bu nedenle bir kere şirazesinden çıkmışsa safça, “ama adam açıktan işleri yaparken sadece açıktan işçi

maaşlarını karşılıyor, kendisine bir şey istemiyor” diyebilir misiniz?

Hayır.

Ekonomide bir kayıtdışılık almış yürümüşse, artık herkes “ihkak-ı hak” dediğimiz “kendi hakkını alma” iddiasıyla da bu konularda çok şeyi mübah görmeyecek midir?

-Buna bağlı olarak SGK’nız zaten ayakta zor durabiliyor iken sırf bu sanayiye ucuz işçilikten dolayı SGK açığı (360 milyar x % 38,2=) 137 milyar liradır.

Tüketimden kavga gürültü bir miktar KDV alıyorsunuz değil mi? Haydi bu açıktan üretilip açıktan satılan ürünlerde ortalama oran %10 olsun diyelim. Bu kalemdeki kaybınız da (1,8 trilyon x %10=) 180 milyar lirayı bulacaktır.

Yukarıdaki rakamların her yıl bir bu kadar daha oluştuğunu ve yarattığı kamusal açıkların üst üste biriktiğini düşünün.

Bir tarafta bu birikmiş açığın finansman yükünü taşıyacaksınız, bir taraftan da o yılki bütçeye acilen kaynak gerekiyor ya, ne yaparsınız?

Bu kadar para kaybını nereden karşılamaya kalkarsınız?

-İstihdam (adam çalıştırma) maliyeti demek olan ücret üzerinden alınan vergi ve sigorta primlerini arttırır para toplamaya çalışırsınız çaresizce. Bu tabii ki ayakta zor duran ciddi işletmelerinizi zorlar ve düzgün ödeyenlerin yükünü daha da arttırır. Sonrasında ise bir kısmı kapanır bir kısmı kayıt dışına kayar. Vergiler ödenemez, istihdam sürdürülemez hale gelir.

Sonuçta, bu temel yapıda hangi reformu (!) yaparsanız yapın, hangi modeli uygulayıp hangi sıkı denetimi yaparsanız yapın adına “vergi sorunu” dediğiniz konuyu, yukarıda sözünü ettiğimiz ekonomi-politik yapı ya da tercihler değişmeden çözemezsiniz.

Dolayısıyla Türkiye’de vergi değil vergi düzenini de belirleyen daha derin, daha kökten bir ekonomi-politik yapı sorunu vardır.

*

Bu konuda söyleyecek daha çok şey var tabii...

Bazı “garip” kazançların bu kayıtdışılıktan istifadeyle alıp yürümesi var,

Kayıtdışı ekonomilerde şirketleşme ve daha doğrusu kurumlaşma zaafı var,

Büyümek isteyen sermayenin yurt dışına, daha kurumsal ekonomilere kayışı var,

Yabancı sermayenin böyle bir sahaya girmek istememesi var,

Borsanız için “anlatılanlar” var,

Kara para var,

Siyasetin bu paralarla finansmanı, rant ve yolsuzluklar var,

Ülkedeki üretim düzeyinin “vasat”ta kalması, ucuz işgücü-vasıfsız üretim çukurundan, sonra da “ortagelir çukuru”ndan çıkamaması var,

Var oğlu var...

Haydi içinizi daha fazla karartmadan yazıyı burada keselim.

Son söz:

Türkiye’de bir “vergi sorunu” yoktur. Onu da sarmış sarmalamış bir ekonomi-politik yapı sorunu vardır.

Dolayısıyla bugün dar bir bakışla ya da aman sınırı aşmayayım endişesiyle “vergiden kaynaklanan sorunlar” var deniyorsa, bilinsin ki, bu bir sebep değil sonuçtur. Bu sorun da, ne halkın vergi ahlakından kuşulanmakla, ne her işletmeye bir denetçi dikerek, ne vermeyene daha büyük cezalar yağdırarak, ne de yeni yeni vergiler icat edilerek ve özetle; sadece vergiden yola çıkılarak çözülemez.